

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญ

ในอดีตหลายร้อยปีมาแล้วภูมิภาคเหนือ ใต้ กลาง และอีสานของไทยในปัจจุบันนั้นมิได้รวมเป็นอาณาจักรเดียวกัน อยู่ในวิถีชีวิต วัฒนธรรมเดียวกัน หากแต่ละภูมิภาคนั้นมีภูมิหลังความเป็นมาอันวิวัฒนาการขึ้นเป็นอาณาจักรที่รุ่งเรืองของตนเอง และเป็นรากเหง้าเก่าแก่ที่หล่อหลอมความรู้สึกร่วมกันคิด ตลอดจนค่านิยมของผู้คนในภูมิภาคนั้น ๆ ให้มีลักษณะเฉพาะของตน (นิธิ เอียวศรีวงศ์ เล่ม 1,2 2538 ก,2538 ข)

โดยเฉพาะจังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งประกอบด้วยจังหวัดปัตตานี นราธิวาส ยะลา สตูล และสงขลา มีประชากรดังตาราง (กรมการปกครอง, 2534)

จังหวัด	พื้นที่ (ตร.กม.)	ประชากร (คน)	ผู้นับถือศาสนาอิสลาม (ร้อยละ)
สงขลา	7,446	1,000,190	19.97
สตูล	2,478	198,209	66.00
ปัตตานี	2,103	492,589	77.50
ยะลา	4,716	317,054	62.80
นราธิวาส	4,660	504,857	78.50

จากตารางจะเห็นได้ว่าจังหวัดชายแดนภาคใต้นี้จะมีทั้งชาวไทยที่นับถือศาสนาอิสลาม และศาสนาอื่น ๆ เช่นกัน จังหวัดเหล่านี้มีขนบธรรมเนียมประเพณีผิดแผกแตกต่างกับชาวไทยในภาคอื่น ๆ เพราะมีอาณาเขตติดกับประเทศมาเลเซีย จึงมีวัฒนธรรมบางอย่างไปคล้ายคลึงกับประเทศใกล้เคียงนั้น แต่เชื่อว่าวัฒนธรรมเหล่านั้นจะเหมือนกันที่เดียวก็หาไม่ได้ (กรมพัฒนาชุมชน, ม.ป.ป.) นอกจากนี้ความเชื่อทางศาสนาถือเป็นส่วนประกอบที่สำคัญมากของวัฒนธรรมของแต่ละสังคม เพราะเป็นตัวกำหนดขนบธรรมเนียมประเพณีบางอย่าง รวมทั้งเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของสมาชิกของสังคมด้วย ทั้งนี้เพราะความเชื่อทางศาสนามีการระบุถึงความดีและความชั่วซึ่งทำให้ศาสนามีลักษณะเป็นศีลธรรม และมีบทบาทในการกำหนดพฤติกรรมของสมาชิกในสังคมได้ (อมรา พงศาพิชญ์, 2538)

นอกจากนี้ความหลากหลายทางวัฒนธรรมแล้วจังหวัดชายแดนภาคใต้ยังจะได้รับผลกระทบจากการพัฒนาตามโครงการต่าง ๆ ในอนาคต เช่น โครงการความร่วมมือพัฒนาเขตเศรษฐกิจสามฝ่าย โครงการเศรษฐกิจพิเศษ โครงการขยายเขตอุตสาหกรรม เป็นต้น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2539) จากการพัฒนาประเทศที่มีการมุ่งเน้นการแข่งขันเพื่อสร้างความมั่งคั่งในรายได้ จะมีผลทำให้คนไทยและสังคมไทยมีความเป็นวัตถุนิยมมากขึ้น ก่อให้เกิดปัญหาด้านพฤติกรรมของคนในสังคมคือ ความย่อหย่อนในศีลธรรม จริยธรรม ขาดระเบียบวินัย การเอาเปรียบเอาเปรียบ ส่งผลให้วิถีชีวิต และค่านิยมดั้งเดิมที่ฝังงมของไทยเริ่มจางหายไปพร้อม ๆ กับการล่มสลายของสถาบันครอบครัว ชุมชน และวัฒนธรรมของท้องถิ่น (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2539) เป็นการดูดัดจริตค่านิยมในทางลบมาไว้กับตัวเองมากกว่าค่านิยมในทางบวก ซึ่งก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ มากมายในชีวิตของมนุษย์ (ณรงค์ นิตยาพร, 2534)

โดยเฉพาะค่านิยมซึ่งมีบทบาทสำคัญมากในการกำหนดพฤติกรรมของบุคคล จากฐานคติของกรอบทฤษฎีค่านิยมที่กล่าวไว้ว่า แนวคิดของมนุษย์ตั้งอยู่บนฐานคติเกี่ยวกับธรรมชาติแห่งค่านิยมของมนุษย์ 5 ประการ ดังต่อไปนี้ (Rokeach, 1970)

1. จำนวนของค่านิยมที่แต่ละคนมีนั้นจะมีอยู่ไม่มากนัก และอยู่ในขอบข่ายที่จะนับและศึกษาได้
2. ความแตกต่างของ "ค่านิยม" จะแสดงออกทางระดับ (degree)
3. ค่านิยมต่าง ๆ สามารถจะนำมาจัดรวมกันเข้าเป็นระบบค่านิยมได้ (Value system)
4. ค่านิยม มนุษย์สามารถจะสืบสาวไปถึงวัฒนธรรม สังคม และสถาบันสังคมต่าง ๆ ไปจนถึงบุคลิกลักษณะได้ ซึ่งสิ่งเหล่านี้อาจถือได้ว่าเป็นบ่อเกิดของค่านิยม
5. ผลที่ตามมาคือ ค่านิยมของมนุษย์ซึ่งแสดงออกทางทัศนคติ และพฤติกรรมของมนุษย์ไปเกือบทุกรูปแบบที่นักสังคมศาสตร์สนใจที่จะศึกษาวิเคราะห์

ค่านิยมเป็นตัวการที่คอยชักนำให้คนประพฤติปฏิบัติในเรื่องต่าง ๆ และการประพฤติปฏิบัติของคนเท่าที่สังเกตได้มีทั้งดีและไม่ดีตามมาตรฐานของสังคม ฉะนั้นจึงกล่าวได้ว่าค่านิยมเป็นตัวชักนำนั้นมีทั้งที่ดีและไม่ดีเช่นกัน (นิรมล สวัสดิบุตร, 2530)

ซงค์ วงษ์ชั้น (2525) อดีตเลขาธิการคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติกล่าวว่า ในบรรดาทรัพยากรทั้งหลายของชาตินั้น ทรัพยากรมนุษย์สำคัญที่สุด และการที่จะพัฒนาคนจะต้องพัฒนาที่ความรู้สึกนึกคิด และจิตใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือ สิ่งที่เรียกว่า “ค่านิยม” ดังนั้นสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติจึงได้มองเห็นค่านิยมที่พึงประสงค์ และต้องการสกัดกัน แกไขค่านิยมที่ไม่พึงประสงค์ให้ลดน้อยลง โดยได้กำหนดค่านิยมที่พึงประสงค์เป็นค่านิยมพื้นฐานที่จะปลูกฝังให้กับคนไทยทั้งชาติใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต และการพัฒนาประเทศ โดยออกประกาศเชิญชวนให้คนไทยทุกคนสร้างเสริม และปลูกฝังตลอดจนปฏิบัติตามค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการ (โกศล ชูช่วย, 2534) ดังนี้

1. การพึ่งตนเอง ชยันหมั่นเพียร และมีความรับผิดชอบ
2. ประหยัดและออม
3. การมีระเบียบวินัย และเคารพกฎหมาย
4. การปฏิบัติตามคุณธรรมของศาสนา
5. ความรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์

ค่านิยมพื้นฐานดังกล่าวมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อสภาพสังคมไทย เพราะการรู้จักพึ่งตนเอง ชยันหมั่นเพียร และมีความรับผิดชอบจะทำให้บุคคลเกิดความเชื่อมั่นในความสามารถ กล้าเผชิญปัญหาและอุปสรรค และพร้อมที่จะกระทำการใด ๆ ให้สำเร็จได้ด้วยตนเองด้วยความรอบคอบ และยอมรับในการกระทำของตน ซึ่งจะทำให้ได้รับการยอมรับ ยกย่อง และเชื่อถือจากผู้อื่น การประหยัดและออม จะเป็นส่วนสำคัญยิ่งต่อการสร้างเสริมความมั่นคงทางเศรษฐกิจทั้งส่วนตน สังคม และประเทศชาติ การมีระเบียบวินัยและเคารพกฎหมายช่วยให้เกิดความสงบสุข และความเป็นระเบียบวินัยต่อสังคม การปฏิบัติตนตามคุณธรรมของศาสนาจะทำให้ผู้ปฏิบัติรู้สึกสบายใจ ใจสงบ มีความสุข และยึดมั่นในหลักการแห่งการอยู่ร่วมกัน

และความรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ จะช่วยให้เกิดความสามัคคีเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนในชาติ มุ่งมั่นส่งเสริมความเจริญก้าวหน้า และความมั่นคงของประเทศ รวมทั้งการรักษาผลประโยชน์ และเกียรติภูมิของชาติด้วย

วิธีการหนึ่งซึ่งเป็นที่ยอมรับว่าจะช่วยพัฒนาคุณภาพของเยาวชนให้เป็นพลเมืองดีของประเทศได้คือ การศึกษา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช พระราชทานแนวพระราชดำริที่เกี่ยวกับความหมายของการศึกษาเมื่อวันที่ 22 กรกฎาคม 2520 ไว้ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2539) ว่า

การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาความรู้ ความคิด ความประพฤติ ทักษะคติ ค่านิยม และคุณธรรมของบุคคลเพื่อให้เป็นพลเมืองดีมีคุณภาพและประสิทธิภาพ การพัฒนาประเทศก็ย่อมทำได้สะดวก รวดเร็ว และได้ผลที่แน่นอนและรวดเร็ว

นักวิชาการในปัจจุบันพบว่า การที่จะทำให้เกิดการยอมรับและปฏิบัติตามค่านิยมที่ดีนั้น จะต้องมีการปลูกฝังตั้งแต่เด็ก จากคำกล่าวที่ว่า “เด็กวันนี้ คือ ผู้ใหญ่ในวันหน้า” ย่อมแสดงให้เห็นความสำคัญของเด็กและเยาวชนที่จะต้องรับภาระหน้าที่ต่าง ๆ ทั้งในด้านครอบครัว และในด้านการพัฒนาประเทศด้วย “ระยะวัยรุ่น” ซึ่งเป็นวัยที่จะพัฒนาสู่ผู้ใหญ่ผู้นั้นมีความจำเป็นจะต้องมีการเตรียมตัวมากกว่าวัยเด็ก เพราะช่วงเวลาในวัยรุ่นอยู่ระหว่าง 12 ปีขึ้นไป เจริญเต็มที่เมื่ออายุ 25 ปี ในช่วงเวลานี้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างแตกต่างกันมากทั้งทางกาย และพฤติกรรม คือ ช่วงอายุ 12 - 15 ปี เป็นวัยแรกเริ่มมีพฤติกรรมค่อนข้างเป็นลักษณะเด็ก ช่วงอายุ 16 - 18 ปี เป็นระยะวัยรุ่นตอนกลางมีพฤติกรรมก้ำกึ่งระหว่างความเป็นเด็กกับผู้ใหญ่ ช่วงอายุ 19 - 25 ปี เป็นระยะวัยรุ่นตอนปลาย กระบวนการพฤติกรรมค่อนข้างเป็นผู้ใหญ่...วัยรุ่นเป็นระยะเวลาระหว่างความเป็นเด็กต่อเนื่องกับความเป็นผู้ใหญ่นับเป็นเวลาหัวเลี้ยวหัวต่อของชีวิต นักวิชาการบางท่านเรียกว่าเป็น “วัยวิกฤติ” ที่มนุษย์มีความสับสนทางจิตใจมากที่สุด (ศรีเรือน แก้วกังวล, 2530) ดังนั้นวัยรุ่นเป็นวัยที่มีความสำคัญต่อการเป็นผู้ใหญ่ในอนาคต ถ้าได้รับการอบรมสั่งสอน ค่านิยมที่ดีก็จะมีพฤติกรรมเป็นผู้ใหญ่ที่ดีด้วย

กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดนโยบายการศึกษาไว้อย่างชัดเจน ที่จะมุ่งส่งเสริมเยาวชนในสถานศึกษาของชาติให้มีศีลธรรมจริยธรรมตามที่กำหนดไว้ในนโยบายการศึกษาเพื่อส่งเสริม

จริยศึกษา มุ่งเน้นให้ปลูกฝังเรื่องความกตัญญูตเวที ความรับผิดชอบ ความมีระเบียบวินัย ความสะอาด ความซื่อสัตย์ ความขยันหมั่นเพียร การพึ่งตนเอง การทำงานเป็นหมู่คณะ ความประหยัด ฯลฯ และเมื่อพิจารณาจุดมุ่งหมายของหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) ต่างก็เน้นความสำคัญในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมไว้อย่างชัดเจน (วาริ ศิริเจริญ, 2536) เพื่อให้นักเรียนประพฤติปฏิบัติตามค่านิยมที่พึงประสงค์ของสังคมและประเทศ

การปลูกฝังค่านิยมนั้นทำโดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ หรือการถ่ายทอดทางสังคม (Socialization Process) ทั้งนี้เพื่อทำให้มนุษย์เป็นมนุษย์อย่างแท้จริง (สุพัตรา สุภาพ, 2523) ตัวแปรที่สำคัญที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับความสำเร็จของค่านิยมได้แก่ ตัวบุคคลและสิ่งแวดล้อม ซึ่งในที่นี้หมายถึง ครอบครัว โรงเรียน (เอนกกุล กรีแสง, 2520) และศาสนา (บรรเทา กิตติศักดิ์, 2527)

บรรเทา กิตติศักดิ์ (2527) กล่าวว่า แบบแผนการอบรมเลี้ยงดูและการอบรมเลี้ยงดูของครอบครัวมีอิทธิพลเป็นอย่างมากในการกำหนดแบบแผนพฤติกรรมของเด็ก บุคลิกภาพ และค่านิยมที่บุคคลนับถือ ซึ่งสอดคล้องกับ วัชรวิ คลายนาทร (2530) ที่ได้กล่าว ครอบครัวมีหน้าที่โดยตรงต่อการขัดเกลาทางสังคมแก่สมาชิกใหม่ จะเป็นกระบวนการถ่ายทอดบรรทัดฐานทางสังคมไปสู่บุคลิกภาพของสมาชิกอย่างฝังแน่นตลอดชีวิตของบุคคล นอกจากนี้จากข้อค้นพบและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูของครอบครัวทั้งในต่างประเทศและในประเทศไทย เช่น คลาส (Klass, 1984) รอธสไตน์ (Roghstein, 1984) และสราวุฒิ ตวินันท์ (2529) ที่ได้พบว่า ครอบครัวมีอิทธิพลต่อการปลูกฝังค่านิยมให้แก่เด็ก

ดังนั้นการเข้าใจนักเรียนจึงจำเป็นต้องรู้จักครอบครัวของนักเรียนด้วย โดยเฉพาะฐานะทางเศรษฐกิจ อาชีพของมารดา เพราะสิ่งนี้เป็นปัจจัยในการสร้างบุคลิกภาพให้กับเด็ก (พรณี เกษกมล, 2539) จากงานวิจัยและข้อค้นพบของวิระวรรณ อมาระดิษ (2522) ซึ่งได้ศึกษาค่านิยมทางจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายพบว่า นักเรียนที่บิดามารดา มีฐานะทางเศรษฐกิจแตกต่างกันจะมีความคิดเห็นเกี่ยวกับค่านิยมทางจริยธรรมแตกต่างกัน แต่ก็มี การวิจัยอีกกลุ่มหนึ่งที่แสดงผลชัดแจ้งคือ ผลการวิจัยของอานันต์ พงศ์เสาวภาค (2529) ศึกษาคุณลักษณะค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า ผู้ปกครองที่มีสภาพ

เศรษฐกิจและสังคมสูง ปานกลาง ต่ำ ระดับการปฏิบัติตนของนักเรียนไม่มีความแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกษิมา วริยะ (2526) และปิ่นสุวรรณ เตสยานนท์ (2526) ที่พบว่า ความคิดรวบยอดเกี่ยวกับค่านิยมพื้นฐานเรื่องการพึ่งตนเอง ชยันหมั่นเพียร มีความรับผิดชอบ ประหยัดและออม และการมีระเบียบวินัยของนักเรียนที่ผู้ปกครองมีสภาพเศรษฐกิจและสังคมแตกต่างกันมีระดับการปฏิบัติไม่แตกต่างกัน ดังนั้นเมื่อยังหาข้อสรุปไม่ชัดเจนพอผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาในเรื่องสภาพเศรษฐกิจของครอบครัวที่มีอิทธิพลต่อค่านิยมเพิ่มเพื่อหาข้อสรุปที่แน่นอน

ปัจจัยอีกด้านหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อระดับการปฏิบัติตามค่านิยมของนักเรียนคือ ระดับการศึกษา เนื่องจากเป็นสิ่งที่ทำให้นักเรียนมีโอกาสเรียนรู้ค่านิยมจากกิจกรรมในหลักสูตรแล้วยังมีจากกิจกรรมนอกหลักสูตรด้วย จากเพื่อนนักเรียนด้วยตนเอง และจากระเบียบโรงเรียนที่นักเรียนต้องปฏิบัติ จากงานวิจัยและข้อค้นพบของ สุนทรী โคมิน และสนิท สมัครการ (2522) พบว่า ผู้มีการศึกษาระดับต่าง ๆ กันมีความแตกต่างกันทางด้านค่านิยมวิถีปฏิบัติอย่างมากถึง 20 ด้าน จากค่านิยมทั้งหมด 23 ด้าน ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของชุตินาถ รัตนจรณะ (2527) ที่พบว่า นักเรียนที่อยู่ในระดับชั้นที่สูงกว่าจะมีค่านิยมแตกต่างกับนักเรียนที่มีระดับชั้นเรียนต่ำกว่า

นอกจากนี้ศาสนาก็มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติตามค่านิยมเช่นกัน เพราะศาสนามีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของมนุษย์ โดยเฉพาะในจังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งมีชาวไทยมุสลิมจำนวนมากเมื่อเทียบกับศาสนาอื่น แต่ศาสนาทุกศาสนาต่างก็สอนให้เป็นคนดี มุ่งปลูกฝังค่านิยมที่ดีให้แก่สมาชิก ดังที่ ดร.พระมหานิติภูมิ สุทธิโม กล่าวไว้ผู้วิจัยจึงนำมาเพียงบางข้อที่เกี่ยวกับงานวิจัย ดังนี้

1. ศาสนาที่สำคัญทุกศาสนาต่างได้วางกฎเกณฑ์และย้าถึงวิธีการที่จะให้ผู้จักควบคุมตัวเอง รู้จักเสียสละ ไม่เบียดเบียน และมีวิธีปฏิบัติที่จะให้บรรลุถึงความบริสุทธิ์
2. ทุกศาสนาสอนว่า ศาสนิกชนของตนควรมีน้ำใจกว้างต่อศาสนาอื่น ๆ
3. พระศาสดาของทุกศาสนาจะสอนให้เห็นความสำคัญของความรักความเมตตาต่อเพื่อนมนุษย์ รู้จักบริการบุคคลอื่นด้วยการบริจาคทาน การบูชาและการระลึกถึงพระผู้เป็นเจ้า
4. ทุกศาสนาสอนให้ทุกคนประกอบแต่กรรมดี เป็นประทีปส่องทางจิตใจทั้งในปัจจุบันและอนาคตเพื่อมวลมนุษยทั้งหลาย
5. วัตถุประสงค์ของทุกศาสนาคือ การปลูกความรู้สึกราวดาร เพื่อนำสันติมาสู่มวลมนุษย

จากข้อค้นพบและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวแปร หรือปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อระดับการปฏิบัติตามค่านิยมพื้นฐานไม่ว่าจะเป็นทางด้านการอบรมเลี้ยงดู สภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัว ระดับการศึกษา และศาสนา ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาถึงอิทธิพลของตัวแปรเหล่านี้ว่ามีผลให้นักเรียนมีระดับการปฏิบัติตามค่านิยมพื้นฐานแตกต่างกันหรือไม่ และถึงแม้ว่าค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการซึ่งได้ประกาศใช้เชิญชวนให้ประชาชนได้ปฏิบัติตามมาเป็นเวลานานแล้วก็ตาม แต่ในสังคมปัจจุบันค่านิยมเหล่านี้ก็ยังคงมีการปลุกฝังและมีความสำคัญเรื่อยมา ซึ่งปรากฏอยู่ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนพัฒนาการศึกษา ตลอดจนถึงหลักสูตรของมัธยมศึกษา เพราะค่านิยมเหล่านี้จะทำให้บุคคลได้เรียนรู้เกี่ยวกับตนเอง และผู้อื่นที่อยู่ในสังคมเดียวกัน ทำให้สามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีสันติ และเกิดความมั่นคงทั้งในด้านการเมือง สังคม เศรษฐกิจ และนับว่าเป็นรากฐานสำคัญที่จะช่วยพัฒนาเยาวชนให้มีคุณภาพเมื่อเขาได้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ในอนาคตต่อไป ค่านิยมพื้นฐานนั้นได้มีการศึกษาวิจัยในกลุ่มตัวอย่างต่าง ๆ มากมาย แต่การศึกษาค่านิยมพื้นฐานของกลุ่มนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 และมัธยมศึกษาปีที่ 4 ซึ่งกลุ่มตัวอย่างนี้เป็นกลุ่มวัยรุ่นที่สามารถเป็นตัวแทนของความเป็นเด็กและผู้ใหญ่ และถือเป็นผู้วิญญูที่เด็กมีความสับสนทางจิตใจ อีกประการหนึ่ง การศึกษารูปแบบของการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่หรือผู้ปกครอง สภาพเศรษฐกิจ และศาสนาที่มีผลต่อการปลุกฝังค่านิยมของเด็กยังมีน้อย จึงเป็นแรงจูงใจให้ผู้วิจัยใคร่ที่จะศึกษาระดับการปฏิบัติตามค่านิยมพื้นฐานของกลุ่มนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และมัธยมศึกษาปีที่ 4 ว่าเป็นอย่างไร และรูปแบบการอบรมเลี้ยงดู ศาสนา สภาพเศรษฐกิจของครอบครัวที่แตกต่างกันว่ามีผลต่อระดับการปฏิบัติตามค่านิยมพื้นฐานของนักเรียนหรือไม่ ผลจากการศึกษาจะเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบาย การปรับปรุง การพัฒนา และการปลุกฝังค่านิยมพื้นฐานซึ่งเป็นค่านิยมที่พึงประสงค์ที่ควรจะมีในบุคคลของประเทศในทุกยุคทุกสมัยต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการปฏิบัติตามค่านิยมพื้นฐานของนักเรียนในจังหวัดชายแดนภาคใต้
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับการปฏิบัติตามค่านิยมพื้นฐานของนักเรียนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีภูมิหลังต่างกัน

สมมติฐานของการวิจัย

1. นักเรียนที่นับถือศาสนาต่างกันมีระดับการปฏิบัติตามค่านิยมพื้นฐานไม่แตกต่างกัน

2. นักเรียนที่มีการอบรมเลี้ยงดู สภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัว และระดับการศึกษา ต่างกันมีระดับการปฏิบัติตามค่านิยมพื้นฐานแตกต่างกัน

จากสมมติฐานของการวิจัยที่ได้ตั้งไว้ว่า “นักเรียนที่นับถือศาสนาต่างกันมีระดับการปฏิบัติตามค่านิยมพื้นฐานไม่แตกต่างกัน” เนื่องจากศาสนาเป็นตัวกำหนดขนบธรรมเนียม ประเพณีบางอย่าง รวมทั้งเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของสมาชิกของสังคม (อมรา พงศาพิชญ์, 2538) และฉัตรสุมาลย์ กบิลสิงห์ (2538) ยังได้กล่าวไว้ด้วยหลักคำสอนของศาสนาเป็นเครื่องมือที่สำคัญ เป็นหลักในการกลมเกลียวบุคคลให้มีความสำนึกและมีค่านิยมที่ถูกต้องดีงาม เป็นเครื่องต่อต้าน และกำจัดสัญชาตญาณฝ่ายต่ำของมนุษย์ ทำให้มนุษย์ลดทอนกิเลสตัณหา ความเห็นแก่ตัว และการประทุษร้ายผู้อื่น นอกจากนั้นศาสนายังส่งเสริมคุณธรรมของมนุษย์ในทางสร้างสรรค์ให้มนุษย์มีความรัก ความเมตตา ความเสียสละ และความสงบเยือกเย็นของมนุษย์ ตลอดจนพร้อมที่จะทำตนให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม

จากสมมติฐานของการวิจัยที่ได้ตั้งไว้ว่า “นักเรียนที่มีการอบรมเลี้ยงดู สภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัว และระดับการศึกษาต่างกันมีระดับการปฏิบัติตามค่านิยมพื้นฐานแตกต่างกัน” จากงานวิจัยที่ผู้วิจัยได้ศึกษาตัวแปรอิสระแต่ละประเภทที่มีอิทธิพลต่อความแปรปรวนของค่านิยมนั้น จากคำกล่าวของ วัชรวิ คลายนาทร (2530) ที่ได้กล่าวว่า ครอบครัวมีหน้าที่โดยตรงต่อการขัดเกลาทางสังคมแก่สมาชิกใหม่ เป็นกระบวนการถ่ายทอดบรรทัดฐานทางสังคมไปสู่บุคลิกภาพของสมาชิก และจากงานวิจัยของสรารุณี ตวิพันธ์ (2529) ยังพบว่า การอบรมสั่งสอนของผู้ปกครองมีอิทธิพลต่อการทำให้ค่านิยมของนักเรียนมีความแตกต่างกัน ส่วนตัวแปรอิสระคือ สภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัวนั้นจากคำกล่าวของพรณี เกษกมล (2539) ได้กล่าวว่า การที่เราจะเข้าใจถึงพฤติกรรมของเด็กนั้น ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวถือได้ว่าเป็นปัจจัยในการสร้างบุคลิกภาพให้กับเด็ก และตัวแปรอิสระอีกหนึ่งตัวคือ ระดับการศึกษา ซึ่งถือว่าการศึกษเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการยึดถือค่านิยมของบุคคลเป็นอย่างมาก ทั้งนี้เนื่องจากผู้ที่มีการศึกษาเป็นผู้ที่มีความสามารถในการคิดไตร่ตรองใช้เหตุผล ทั้งนี้ยังได้รับประสบการณ์ทางสังคมต่างจากผู้มีการศึกษาดำกว่า ซึ่งตรงกับงานวิจัยของชุตินาถ รัตนจรณะ (2527) ที่พบว่า นักเรียนที่อยู่ในระดับการศึกษาสูงกว่ามีค่านิยมแตกต่างกับนักเรียนที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่า

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 และนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการในจังหวัดชายแดนภาคใต้เท่านั้น
2. ตัวแปรอิสระที่ศึกษา คือ ระดับการศึกษา ศาสนา สภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัว และการอบรมเลี้ยงดู ส่วนตัวแปรตาม คือ ระดับการปฏิบัติตามค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการตามการรับรู้ของนักเรียนเท่านั้น

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ปีการศึกษา 2540 ซึ่งมีโรงเรียนทั้งหมด 67 โรงเรียน มีจำนวนนักเรียนทั้งสิ้น 29,368 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง สุ่มตัวอย่างกลุ่มโรงเรียนแบบอย่างง่ายมาจังหวัดละ 4 โรงเรียน แล้วใช้เกณฑ์การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างนักเรียนของ ทาโร ยามาเน (Taro Yamane) โดยมีค่าความเชื่อมั่น (Level of confidence) ที่ร้อยละ 95 ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 395 คน จากนั้นผู้วิจัยใช้กำหนดกลุ่มตัวอย่างแบบง่าย โดยการคำนวณใช้วิธีการเทียบสัดส่วนของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 และมัธยมศึกษาปีที่ 4 จะได้กลุ่มตัวอย่างนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 243 คน และกลุ่มตัวอย่างนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 152 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง โดยอาศัยการศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร วารสาร สิ่งพิมพ์ หนังสือ และรายงานการวิจัยต่าง ๆ เกี่ยวกับตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อค่านิยม และแนวทางการปฏิบัติตามค่านิยมพื้นฐาน จำนวน 1 ฉบับ ซึ่งมี 3 ตอน ดังนี้คือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับภูมิหลังของนักเรียนประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับที่ตั้งของโรงเรียน เพศ ระดับการศึกษา ศาสนา ความสัมพันธ์กับผู้ปกครอง อาชีพ และรายได้ของผู้ปกครองในครอบครัว

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่หรือผู้ปกครอง ซึ่งมี 3 แบบ คือ แบบประชาธิปไตย แบบเข้มงวดกวดขัน และแบบปล่อยปละละเลย

ตอนที่ 3 เป็นแบบวัดระดับการปฏิบัติตามค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการ คือ 1) การพึ่งตนเอง ชยันหมั่นเพียร และมีความรับผิดชอบ 2) การประหยัดและออม 3) การมีระเบียบวินัย และเคารพกฎหมาย 4) การปฏิบัติตามคุณธรรมของศาสนา 5) การรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์

เมื่อสร้างแบบสอบถามเสร็จแล้ว ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ช่วยปรับปรุงแก้ไข แล้วนำแบบสอบถามไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 8 ท่าน ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา การใช้ภาษา และรูปแบบของแบบสอบถาม นำมาปรับปรุงแก้ไขกับอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์อีกครั้งหนึ่ง แล้วไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเที่ยง เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยถึงอธิบดีกรมสามัญศึกษา และขอหนังสือจากอธิบดีกรมสามัญศึกษาถึงหัวหน้าสถานศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อขอความร่วมมือในการทำวิจัย โดยผู้วิจัย แจกและเก็บรวบรวมแบบสอบถามด้วยตนเอง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการทางสถิติ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์ โปรแกรม SPSS/PC (Statistical Package for Social Sciences Personal computer Plus) ในรูปของการแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ ค่ามัชฌิมเลขคณิต ($\bar{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยการทดสอบค่าที (t - test) วิเคราะห์ความแปรปรวน (Analysis of Variance) แบบทางเดียว (One - Way Classification) และทดสอบความแตกต่างโดยใช้วิธีการทดสอบของเชฟเฟ้ (Scheffe) และนำเสนอในรูปตารางและความเรียง

คำจำกัดความในการวิจัย

ระดับการการปฏิบัติ หมายถึง คะแนนของแบบสอบถามซึ่งแบ่งออกเป็น มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

ค่านิยมพื้นฐาน หมายถึง ค่านิยมที่ต้องปลูกฝังให้มีขึ้นในพลเมืองของประเทศ เพื่อความสงบสุขและความเจริญรุ่งเรืองของประเทศ และเป็นสิ่งที่เป็นมาตรฐานในการประพฤติปฏิบัติเพื่อให้บรรลุถึงความมุ่งหมายของสังคม หรือตัวเรา มี 5 ประการ (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2528)

การพึ่งตนเอง ชยันหมั่นเพียร และมีความรับผิดชอบ

การพึ่งตนเอง หมายถึง การเคารพตนเอง เชื่อมั่นในความสามารถที่จะกระทำการใด ๆ ให้สำเร็จได้ด้วยตนเอง และไม่ทำตนให้เป็นปัญหา เป็นภาระแก่ผู้อื่นและหมู่คณะ

ชยันหมั่นเพียร หมายถึง การปฏิบัติหน้าที่การงาน และการประกอบอาชีพที่สุจริตอย่างกระตือรือร้น และตั้งใจจริงให้เสร็จด้วยความมานะอดทน

ความรับผิดชอบ หมายถึง การมีความมุ่งมั่น ตั้งใจในการปฏิบัติหน้าที่การงานให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย ยอมรับการกระทำนั้น ๆ และพยายามปรับปรุงการปฏิบัติหน้าที่การงานให้ดียิ่งขึ้น

การประหยัดและออม หมายถึง การรู้จักใช้ รู้จักออมทรัพย์ เวลา ทรัพยากร ทั้งส่วนตนและสังคมตามความจำเป็นให้เกิดประโยชน์ และคุ้มค่าที่สุด รวมทั้งการรู้จักดำรงชีวิตให้เหมาะสมกับสภาพฐานะความเป็นอยู่ทั้งส่วนตนและสังคม

การมีระเบียบวินัยและเคารพกฎหมาย หมายถึง การควบคุมตนเองให้ประพฤติปฏิบัติ ตามกฎหมาย ข้อบังคับ ระเบียบแบบแผน และขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามเพื่อความสงบสุขในชีวิตของตน และความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคม

การปฏิบัติตามหลักคุณธรรมของศาสนา หมายถึง การมีศรัทธา และยึดถือปฏิบัติในแบบแผนความประพฤติซึ่งตั้งอยู่ในความดีงาม และหลักธรรมของแต่ละศาสนา

การมีความรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ หมายถึง ความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ โดยยอมสละส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวมของชาติ มีความสามัคคี ร่วมแรงร่วมใจรักวินัย ซื่อตรงต่อหน้าที่ ช่วยบำรุงส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมอันดีงามของชาติ ให้ความร่วมมือเผยแพร่ และเทอดทูนเกียรติคุณของชาติ

นักเรียน หมายถึง นักเรียนที่กำลังศึกษาในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ปีการศึกษา 2540

ภูมิหลัง หมายถึง ภูมิหลังของนักเรียนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ทางด้านการอบรมเลี้ยงดู สภาพเศรษฐกิจของครอบครัว ระดับการศึกษา และศาสนา

การอบรมเลี้ยงดู หมายถึง การปฏิบัติของผู้ปกครองต่อเด็กใน 4 ด้านต่อไปนี้ คือ การควบคุมเด็ก การเป็นตัวอย่างแก่เด็ก การให้รางวัลเด็ก และการลงโทษ โดยจัดแบ่งการอบรมเลี้ยงดูเป็นแบบต่าง ๆ ดังนี้ (Hurlock, 1978)

การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย หมายถึง วิธีการอบรมเลี้ยงดูที่ตัวเด็กมีความรู้สึกว่าได้ได้รับการปฏิบัติด้วยความยุติธรรม ผู้ปกครองให้ความรัก ความอบอุ่น มีเหตุผล ยอมรับนับถือในความคิดและความสามารถของเด็ก ให้ความร่วมมือตามโอกาสอันควร

การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน หมายถึง การอบรมเลี้ยงดูที่บุตรรู้สึกว่ามีบิดามารดาก้าวร้าวเรื่องส่วนตัวของตน ยับยั้งการก้าวร้าวทำให้ตนเองรู้สึกผิดเมื่อแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ถูกบังคับให้ทำตามความต้องการของบิดามารดา และบิดามารดาใช้คำพูดทำให้ตนมีความอับอาย

การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย หมายถึง การอบรมเลี้ยงดูที่บุตรรู้สึกว่าได้ได้รับการตามใจและไม่ได้รับการเอาใจใส่ คำแนะนำช่วยเหลือจากบิดามารดาเท่าที่ควร

สภาพเศรษฐกิจของครอบครัว หมายถึง สภาพความเป็นอยู่ของครอบครัว โดยยึดรายได้ของครอบครัวเป็นดัชนีชี้วัด ซึ่งจำนวนรายได้ของครอบครัวนี้ได้มาจากส่วนต่าง ๆ เช่น ค่าแรง เงินเดือน ผลกำไร หรือรายได้อื่น ๆ คิดเป็นจำนวนเงินต่อเดือน การวิจัยครั้งนี้แบ่งรายได้ของครอบครัวออกเป็น 3 ระดับ โดยยึดเกณฑ์การวัดรายได้ครอบครัวเฉลี่ยต่อเดือนของประชากรใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2537)

รายได้ต่ำ	น้อยกว่า 5,000 บาท
รายได้ปานกลาง	5,001 - 8,000 บาท
รายได้สูง	มากกว่า 8,000 บาทขึ้นไป

ระดับการศึกษา หมายถึง การศึกษาของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 และมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

ศาสนา หมายถึง ศาสนาที่นักเรียนนับถือได้แก่ พุทธ อิสลาม คริสต์ และอื่น ๆ

จังหวัดชายแดนภาคใต้ หมายถึง จังหวัดที่อยู่ในภาคใต้ตอนล่าง ได้แก่ จังหวัดสงขลา จังหวัดสตูล จังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา และจังหวัดนราธิวาส

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. ทำให้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับระดับการปฏิบัติตามค่านิยมพื้นฐานของนักเรียนในจังหวัดชายแดนภาคใต้

2. ทำให้ทราบว่านักเรียนที่มีความแตกต่างกันทางด้านกรอบมเลียงดู สภาพเศรษฐกิจของครอบครัว ระดับการศึกษา และศาสนา จะมีระดับการปฏิบัติตามค่านิยมพื้นฐานแตกต่างกันมากน้อยเพียงใด เพื่อเป็นข้อมูลเสนอให้ครู ผู้ปกครอง และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา โดยเฉพาะในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม จะได้หาวิธีการสร้างเสริมหรือปลูกฝังค่านิยมให้เหมาะสมกับนักเรียนแต่ละคน

3. เพื่อเป็นประโยชน์ในการเป็นข้อมูลที่จะมีการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับค่านิยมต่อไป